

Vergaderjaar 1999–2000

26 800 IXB

Vaststelling van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Ministerie van Financiën (IXB) voor het jaar 2000

Nr. 12

VERSLAG VAN EEN ALGEMEEN OVERLEG

Vastgesteld 4 oktober 1999

De vaste commissie voor Financiën¹ heeft op 16 september 1999 overleg gevoerd met minister Zalm en staatssecretaris Vermeend van Financiën over **subsidie Nederlandse pomphouders aan de grens** (26 200-IXB, nr. 23).

Van dit overleg brengt de commissie bijgaand beknopt verslag uit.

Vragen en opmerkingen uit de commissie

De heer **Stroeken** (CDA) bracht naar voren dat de minister in antwoord op schriftelijke vragen van hem heeft geantwoord dat het accijnsverschil tussen Nederland en Duitsland op dit moment 8,5 cent per liter bedraagt en niet 31 cent per liter. Uit een officieel onderzoek naar het verschil in benzineprijzen van Euro loodvrij tussen Duitsland en Nederland was de heer Stroeken echter gebleken dat het prijsverschil in 1996 19 cent was en op dit moment 31 cent en in de periode januari tot maart 1999 zelfs 35 cent. Hem was inmiddels duidelijk geworden dat er van verschillen tussen het accijnsverschil en het prijsverschil sprake is.

De pompstationhouders in de grensstreek voelen zich bedrogen en spreken over een onbetrouwbare overheid. Veel bedrijven dreigen failliet te gaan of worden door kredietverstrekkers gedwongen hun bedrijf ver onder de marktprijs te verkopen. Het betreft 633 ondernemingen, met ongeveer 1500 tankstations en enkele duizenden werknemers. Vele ontslagen dreigen, vooral bij kleine ondernemers. Ieder station moet namelijk rendabel kunnen functioneren. Een tankstation dat geen of veel minder compensatie krijgt, zal dan waarschijnlijk ook moeten sluiten. De grote oliemaatschappijen betreuen dit weliswaar ook, maar voor een dergelijke maatschappij is het minder belangrijk of zij een marge aan deze zijde of aan de andere zijde van de grens kunnen verwerven. Toen eerdere pogingen om het verlies te compenseren mislukten, had de overheid op zijn schreden terug moeten keren. De motie-Terpstra/Reitsma om de accijnsverhoging te voorkomen werd door de Kamer afgewezen, terwijl de Kamer als voorwaarde voor die verhoging had gesteld dat de pompstationhouders in de grensstreek gecompenseerd zouden worden. BOVAG en MKB-Nederland hebben berekend dat de accijnsverhoging van 1 juli 1997 voor Nederland een accijnsverlies betekende van 200 mln. en een omzetverlies voor de Nederlandse middenstand van 750 mln. per jaar.

¹ Samenstelling:

Leden: Schutte (GPV), Reitsma (CDA), Rosenmöller (GroenLinks), Van Zijl (PvdA), Van Gijzel (PvdA), voorzitter, Witteveen-Hevinga (PvdA), Voûte-Droste (VVD), Noorman-den Uyl (PvdA), Giskes (D66), Kamp (VVD), Marijnissen (SP), Crone (PvdA), Van Dijke (RPF), Bakker (D66), De Vries (VVD), De Haan (CDA), ondervoorzitter, Balkenende (CDA), Stroeken (CDA), Patijn (VVD), Van Beek (VVD), Vendrik (GroenLinks), Bos (PvdA), Remak (VVD), Wijn (CDA) en Kuijper (PvdA).
Plv. leden: Van der Vlies (SGP), Verburg (CDA), Harrewijn (GroenLinks), Smits (PvdA), Duijkers (PvdA), Koenders (PvdA), Balemans (VVD), Van Oven (PvdA), Schimmel (D66), Hofstra (VVD), De Wit (SP), Kalsbeek-Jasperse (PvdA), Hoekema (D66), Van Walsem (D66), Wilders (VVD), Dankers (CDA), Bijleveld-Schouten (CDA), Hillen (CDA), Blok (VVD), Weekers (VVD), Rabbae (GroenLinks), Hindriks (PvdA), Hessing (VVD), Van den Akker (CDA) en Timmermans (PvdA).

Het was de bedoeling dat er milieuvoordeel zou worden behaald, maar er is milieuschade ontstaan, omdat er meer kilometers zijn gereden om in het buitenland te gaan tanken. Volgens een berekening gaat het om tenminste 100 miljoen omgerekte kilometers om in het buitenland te gaan tanken.

Gisteravond had de heer Stroeken een brief ontvangen van de minister, waarin staat dat wordt overwogen om beroep aan te tekenen tegen het besluit van de Europese Commissie en dat de voors en tegens worden afgewogen. Hoe ver is die afweging inmiddels gevorderd?

MKB-Nederland plannen samen met veel tankstationhouders een kort geding tegen de Nederlandse Staat. Zij zijn van mening dat incorrect wordt opgetreden en dat daartegen moet worden opgetreden via de rechter. Hoe kan de minister dit grote probleem oplossen? De heer Stroeken zei dat hij van het antwoord van de minister zal laten afhangen of hij plenair de Kamer om een uitspraak zal vragen.

De heer **Kuijper** (PvdA) was om twee redenen teleurgesteld. In de eerste plaats omdat er een situatie is ontstaan, waarin een aantal individuele pomphouders behoorlijk in de problemen is gekomen. In de tweede plaats vanwege de houding van de brancheorganisaties die een actie hebben gevoerd die heeft geleid tot de huidige gang van zaken. In 1997 was al bekend dat per onderneming steun zou worden verleend en dus niet per tankstation. Ook was in 1997 al bekend dat derogatie moest worden gevraagd als het gaat om pomphouders met meerdere tankstations. Dat betekent dat het probleem al had kunnen worden onderkend. De brancheorganisaties, die zich hebben opgesteld als de woordvoerder van de individuele pomphouders, wisten dus wat hun verantwoordelijkheid was en dat informatie nodig was. Zij hebben zeer overwogen geweigerd om die informatie te geven en hebben dus willens en wetens risico's genomen, waardoor individuele pomphouders in de problemen zijn gekomen.

De heer Kuijper vroeg of er bij de minister twijfel bestaat over de handhaafbaarheid van de beslissing van de Europese Commissie. Wat zal de volgende stap van de minister zijn? Gaat hij in beroep tegen die beslissing? Wat zijn eventueel nog de mogelijkheden om de pomphouders, die bereid zijn om mee te werken te helpen? De heer Kuijper pleitte ervoor om al het mogelijke te doen om binnen de bestaande kaders een oplossing voor betrokkenen te zoeken.

De heer **Hofstra** (VVD) stelde vast dat de echt kleine pomphouders in ieder geval steun krijgen. Hij nam aan dat die ook gecontinueerd kan worden. De Duitsers hebben per 1 april 6 pfennig aan de benzineaccijns toegevoegd, waardoor het prijsverschil met Duitsland kleiner is geworden. Dat is een gunstige ontwikkeling, omdat dan binnen de de-minimisregeling meer kan worden gedaan. De bevolking in de grensstreek heeft overigens eigenlijk een leuk voordeel: de motorrijtuigenbelasting is verlaagd en zij kunnen goedkoop in Duitsland tanken en meteen boodschappen doen. Voor veel bedrijven blijft de situatie echter zeer onbevredigend. Er is kritiek op de brancheorganisaties, maar had de minister al niet eerder het gevoel dat er iets mis dreigde te gaan? Van het begin af aan is over de de-minimisregeling gesproken. Eenieder kan weten wat dat betekent. Hoe duidelijk is daar toentertijd over gecommuniceerd? Wisten de subsidieaanvragers allemaal dat er een Europees risico aan zat?

De feitelijke beslissing van de Commissie zal formeel wel kloppen, maar als concurrentievervalsing een argument is, is dat een onjuist argument. Nederland probeert namelijk het eigen geld te verdelen. Verder geeft Nederland Duitsland vrijwillig 500 mln. per jaar aan benzineaccijns. Wie concurreert er dan in dit geval? De VVD-fractie acht het gewenst dat het kabinet in beroep gaat tegen dat besluit.

De grote maatschappijen weten als geen ander hoe de de-minimis-regeling in elkaar zit. Daar zal dus niet zo'n groot probleem bestaan. Bovendien, als die in Nederland wat minder verkopen, verkopen zij in Duitsland wat meer. Als het gaat om de kleine bedrijven, maakte de heer Hofstra een onderscheid tussen de pomphouder met één pomp, waar geen probleem voor bestaat, en de wat grotere bedrijven met meer pompen, maar alleen in Nederland. Die laatste groep vormt een knelpunt. Hij nam aan dat die categorie in ieder geval recht heeft op één keer de subsidie van 100 000 euro.

De heer Hofstra had gesproken met een kleine pomphouder, die onvoldoende informatie heeft verstrekt en hij had gebeld met Senter. Hij werd honds behandeld. Men kon niets zeggen of wilde niets zeggen. Er was blijkbaar een verbod om met Kamerleden te praten. Als een pomphouder belt, krijgt hij misschien ook wel een moeilijk antwoord en weet dan niet hoe hij verder moet gaan. Hoe is dat gegaan? Is het mogelijk om een aantal mensen de mogelijkheid te bieden om alsnog informatie te overleggen? Daarmee zullen vooral kleine ondernemers zijn geholpen. Als het gaat om de grotere bedrijven is het wellicht mogelijk om de terugvoering rustig aan te laten verlopen. Als voor kleinere bedrijven faillissement zou dreigen, is het dan niet mogelijk dat de inspecteurs van belasting bekijken of er nog mogelijkheden zijn?

Per 1 april is het prijsverschil met Duitsland al kleiner geworden. Ziet de minister een mogelijkheid om, zolang Duitsland Nederland niet heeft ingehaald met de accijns, de inflatiecorrectie buiten werking te stellen en geen gehoor te geven aan een zinsnede in het regeerakkoord, namelijk dat de benzineaccijns wellicht nog structureel moet worden verhoogd?

De heer **Vendrik** (GroenLinks) hoopte dat Duitsland vaart maakt met het teniet doen van het accijnsverschil met Nederland van 10 cent. Exclusief de accijns, is er een prijsverschil met Duitsland van ongeveer 20 cent. De Nederland benzine- en oliemarkt zit blijkbaar anders in elkaar, dan de Duitse of de Belgische. Daardoor bevonden de Nederlandse pomphouders zich in een nadelige positie. Wat betekent dit voor de Nederlandse benzinemarkt?

Het kabinet is bezig met een marktwerkingsoperatie op de benzinemarkt. De minister heeft de strijd tegen de oliemaatschappijen nog niet opgegeven en is bezig om de boel te onteigenen. Wat betekent dat voor de kleinere pomphouders? De heer Vendrik kon zich voorstellen dat het probleem dat Europa nu creëert voor een aantal wat grotere pomphouders, samenloopt met de onteigeningsdrift van de minister.

Mevrouw **Giskes** (D66) was voor de accijnsverhoging, maar zij vond het wel vervelend dat er zoveel ruis omheen is blijven hangen. Daar moet een oplossing voor worden gevonden, maar de accijnsverhoging moet niet worden teruggedraaid. De kleine bedrijven zouden er goed uitkomen. Kan de minister dat bevestigen? Er zijn drie categorieën pomphouders: 183 pomphouders die de subsidie gewoon krijgen, 250 die te weinig informatie hebben gegeven – wat voor steun of hulp wordt door het ministerie geboden om te zorgen dat alsnog goed komt – en de vage groep van 200 tankstations die geen subsidie hebben gekregen. Uit de brief van de minister wordt niet duidelijk waarom niet. Wat speelt daar?

Mevrouw Giskes meende dat Europa wel heel star bezig is. Er is alles voor te zeggen om als Nederlandse staat formeel in beroep te gaan tegen de uitspraken, voorzover die aanvechtbaar zijn en niet terug te voeren op eigen ongelukkige berichtgeving of handelingen van bedrijven.

Het antwoord van de minister

De **minister** deelde mee dat de regering inderdaad in beroep gaat. Zij meende namelijk een regeling te hebben die pleitbaar is. De Commissie heeft daar andere opvattingen over en heeft de zaak in onderzoek genomen en bepaalde conclusies getrokken. De individuele pomphouders zijn vrij om ook in beroep te gaan. De regering is erop uit om zoveel mogelijk individuele pomphouders te bedienen en zij zal alles doen om de uitkeringen die verschaft zijn een rechtmatig stempel te doen verkrijgen. In 183 van de 633 gevallen heeft Brussel de uitkering ook als rechtmatig gekwalificeerd. De regeling, met een maximumsubsidie van 100 000 euro voor maximaal drie jaar, is dus goedgekeurd. Dat is een winst. Van 200 gevallen zegt de Commissie dat er sprake is van cumulatie van steun, omdat één ondernemer meerdere keren van de de-minimisregeling gebruik wil maken of omdat men prijsgarantiesystemen heeft van de oliemaatschappijen, zodat de bezitters van de oliemaatschappijen zouden worden gesubsidieerd. Die 200 gevallen hebben in ieder geval wel recht op één keer de de-minimisregeling. Dan zijn er nog 250 gevallen waarin geen of onvoldoende informatie is verschaft. Daarmee kwalificeert de commissie de steun als onrechtmatig. In die gevallen zou dan ook terugvordering moeten plaatsvinden. De minister was van plan om, in overleg met Senter, die gevallen aan de hand van de criteria die nu gelden te kwalificeren. Als zij overeenkomen met die 183 zegde hij toe zijn uiterste best te doen om samen met de brancheorganisaties dat geld alsnog naar die pomphouders toe te sluisen, althans niet terug te vorderen.

Er is wat ruis geweest in de relatie tussen departement en brancheorganisaties. Op dit moment zijn de verhoudingen goed. De organisaties hadden voorheen principiële bezwaren tegen het verstrekken van informatie. Het is nu echter in ieders belang om daarvan af te stappen. De brancheorganisaties en zeker de individuele pomphouders zijn wel zo zakelijk dat men, als men rechten kan doen gelden, de informatie die daarvoor nodig is zal verschaffen.

De minister had het destijds allemaal geregeld met zijn Duitse, Luxemburgse en Belgische collega's: er zou een accijnsverhoging van 12 of 13 cent worden voorgesteld. In België is dat doorgevoerd, maar in Duitsland is het voorstel gesneuveld in het kabinet. Nederland heeft toen gezegd dat als het vooruit gaat lopen op Duitsland, de pomphouders aan de grens op enigerlei wijze moeten worden ondersteund. Dat is alleszins te rechtvaardigen, want anders moeten er in het milieubeleid nog meer beperkingen worden opgenomen, dan al het geval is. De minister was dan ook van mening dat dit niet overeenkomt met de staatssteun die de Italianen geven aan een vliegmaatschappij of aan een autofabriek. Deze regeling staat ten dienste van het mobiliteits- en milieubeleid en is dan ook goed te verdedigen.

Voor de 200 gevallen die recht hebben op slechts één uitkering is weinig te doen, tenzij men van mening is dat men in het verkeerde vakje is geplaatst. Individuele pomphouders kunnen aangeven dat zij alsnog informatie willen verschaffen of dat zij verkeerd zijn ingedeeld. Dat is een kwestie van het leveren van de goede gegevens aan de Commissie. In het beroep ten principale dat de regering zal indienen, zal worden aangegeven dat de regeling die er oorspronkelijk was, met de juridische entiteit als vertrekpunt, een goede regeling was en dat de Commissie daar met enige welwillendheid mee akkoord had moeten gaan. De Commissie is echter van mening dat als verschillende BV's dezelfde eigenaar hebben het één ondernemer is. In de beroepsprocedure zal de minister in samenwerking met de landsadvocaat proberen om een zo ruim mogelijke interpretatie van de de-minimisregeling te bewerkstelligen. Tegelijkertijd zal worden gekeken wat er voor individuele pomphouders kan worden gedaan. Er zal echter wel teruggevorderd moeten worden en binnen twee

maanden na de datum waarop de beschikking is ontvangen zal al een plan van aanpak voor de terugvordering moeten worden overlegd aan de Commissie. Een dreigend faillissement is geen argument om niet terug te vorderen. De minister zei te zullen proberen in al die gevallen die volgens de Commissie niet onder die regeling kunnen vallen, de redelijkheid maximaal toe te passen, maar er is wel sprake van een wet en jurisprudentie, waar de overheid zich aan moet houden. De marges zullen dus worden benut, maar dat wil niet zeggen dat iedereen kan worden gered. Per 1 april is in Duitsland een accijnsverhoging van 6 pfennig, exclusief BTW, doorgevoerd. Per 1 januari 2000 zal weer een verhoging met 6 pfennig worden doorgevoerd en daarna nog drie keer, steeds per 1 januari. Het verschil wordt dus duidelijk kleiner. Het verschil in de accijns is op dit moment 8,5 cent en als wordt gekeken naar de totale indirecte belastingen maximaal 11 cent. De rest van het prijsverschil is dus niet aan de belastingen te wijten. Het merendeel van het prijsverschil van 25 tot 30 cent moet worden toegerekend aan niet fiscale verschillen tussen Nederland en Duitsland. Per 1 januari zal de indexatie in Nederland een verhoging van 1,7% van de benzineprijs betekenen, dat is 2,14 cent per liter loodvrij en 1,23 cent per liter voor diesel, exclusief BTW. De indexatie staat gewoon in de wet. Die wet wordt uitgevoerd. Als men niet zou willen indexeren vereist dat een wetswijziging. Daar is echter geen aanleiding voor nu de Duitsers de benzineprijs verhogen met 6 pfennig. Per 1 januari zal het accijnsverschil met Duitsland dus met 5 cent worden ingelopen. Het accijnsverschil tussen Nederland en Duitsland, dat is ontstaan door de accijnsverhoging van 11 cent moet eerst worden ingelopen, voordat nieuwe accijnsverhogingen zullen worden overwogen. De indexaties die tussentijds zullen worden toegepast, zullen moeten worden meegeteld. Als de situatie van voor de accijnsverhoging is bereikt, kan worden overwogen om in internationaal verband de accijnzen te verhogen. De minister is op het ogenblik bezig met de marktwerkingsoperatie. Dat is overigens geen onteigeningsoperatie. Hij meende wel dat een contract voor onbepaalde tijd niet hetzelfde is als iets oneindigs. Onder aanmoediging van de Kamer, probeerde hij ook contracten voor bepaalde tijd op te stellen en het overleg zo te voeren dat er een bepaalde consensus met de branche ontstaat. Principiële uitgangspunten worden echter niet losgelaten.

Nadere gedachtewisseling

De heer **Stroeken** (CDA) was van mening dat het voornemen van Duitsland om de accijnzen nog vier keer met 6 pfennig te verhogen, mogelijkheden biedt om de problemen in de grensstreek op te lossen als het gaat om het accijnsverschil. Hij vroeg zich wel af of het niet verstandig is om, wellicht tijdelijk, de inflatoire bijstelling van 2,14 cent niet door te voeren.

Er zijn talloze kleine maatschappijen actief binnen de oliebranche. Dat zijn maatschappijen met een aantal afzonderlijke BV's, c.q. tankstations, met een eigen exploitatie. Die hebben allemaal hun gegevens op tafel gelegd. Nu is gebleken dat slechts één keer compensatie verleend wordt. Dat is heel schrijnend. Het gaat namelijk vaak om marginaal existierende BV's die geen klein stootje meer kunnen verdragen.

Het uitgangspunt bij de besluitvorming was dat een gehele compensatie zou worden gegeven. Dat is niet gebeurd. Er moet nu worden gerepareerd. De heer Stroeken drong erop aan dat repareren maximaal te doen plaatsvinden en in een zo snel mogelijk tempo, om niet nog meer arbeidsplaatsen in de grensregio in de gevaar te brengen.

De heer **Kuijper** (PvdA) deed het deugd dat de regering in beroep gaat en dat er een mogelijkheid bestaat om indien onvoldoende informatie is gegeven, dat te herstellen. Hij vroeg de minister maximale helderheid te

betrachten in het overleg met de brancheorganisatie, met name als het beroep aan de orde komt. Als de minister een beroep ten principale instelt, is dat wat anders dan wanneer hij beroep instelt omdat de feiten of omstandigheden onjuist zouden zijn. De individuele pomphouder zou wellicht op die feiten en omstandigheden een beroep willen aantekenen.

De heer **Hofstra** (VVD) wilde graag van de minister horen hoe helder het aan het begin van het traject was voor de subsidieaanvragers dat er risico's waren, gezien de opvattingen van de Commissie. Kan de minister verder nog iets zeggen over de termijnen die gaan gelden, bijvoorbeeld als het gaat om het beroep of de herkansingsronde of de terugbetaling? De heer Hofstra bleef van mening dat het tegenover de betrokken ondernemers een kwestie van fatsoen is om de moed op te brengen om op zijn minst één keer de automatische indexatie over te slaan. Verder moet duidelijk worden gezegd dat de accijns in Nederland niet structureel zal worden verhoogd, voordat de Duitsers Nederland met belastingen hebben ingehaald. De heer Hofstra overwoog om, als de minister dat niet kan toezeggen, een motie op dit punt in te dienen.

De heer **Vendrik** (GroenLinks) concludeerde dat, gezien de uitleg van de minister en de achtergronden bij de gang naar Brussel en het beroep, ruimte wordt gecreëerd om vormen van staatssteun en compensatie mogelijk te maken, als er maar een milieuverhaal omheen zit. De minister is bereid om te vechten voor behoud van de regeling. Dat opent perspectief voor 1 januari 2001, want waarom zou dan niet een voortzetting van de regeling mogelijk worden gemaakt en de accijns verder worden verhoogd? De heer Vendrik hoopte dat het kabinet daar creatief mee om zal gaan. Hij deelde mee de minister op dat punt uiteraard zeer nauwlettend te volgen.

Mevrouw **Giskes** (D66) bepleitte dat de minister zo veel mogelijk doet om ervoor te zorgen dat individuele bedrijven niet ook in beroep hoeven gaan. Wat wordt er voor die bedrijven gedaan, zolang die procedures nog lopen? Gaat er dan al teruggevorderd worden of niet? Kan nu al worden uitgesproken dat dat zeker niet zal gebeuren?

De minister merkte op het punt van de indexatie op dat in het regeerakkoord geen afwijking van de wet op dit punt is aangenomen. Dit is dus een onderdeel van de dekking van het regeerakkoord. Niet indexeren zou ongeveer 200 mln. kosten.

Wat betreft de procedure richting Brussel wilde de minister proberen de formulering te kiezen die de grootste kans geeft om succes te hebben. Daarover moet overleg worden gevoerd met de branche, want er is nu sprake van een gemeenschappelijk belang. Individuele pomphouders kunnen in het kielzog van de regering meevaren. Men kan zeggen: als de Staat dat wint, ben ik binnen en als de Staat verliest, haal ik het ook niet. Dat is echter ter beoordeling van de individuele pomphouder. Men kan natuurlijk ook met eigen argumenten in beroep gaan.

Het overwegen van staatssteun als bepaalde maatregelen worden genomen ten behoeve van het milieu, is inderdaad een lijn die de minister durfde te verdedigen. Dat moet natuurlijk wel onder bepaalde condities gebeuren en het heeft uiteraard de voorkeur om internationaal gezamenlijk dingen te doen. Het is overigens niet zo dat dit nog een keer kan worden uitgehaald. De de-minimisregeling geldt namelijk maar voor

drie jaar. 2000 is het laatste jaar. Daarna zal men het moeten hebben van de internationale coördinatie als het gaat om het milieuvraagstuk.

De voorzitter van de commissie,
Van Gijzel

De griffier van de commissie,
Janssen